

LAUDACJA

Charakteryzując matematykę w sposób możliwie krótki mówi się, że jest ona nauką dedukcyjną. Zdanie wypowiedziane w danej teorii matematycznej jest prawdziwe jeśli jest twierdzeniem, a więc wynika jako konkluzja ciągu rozumowań, podlegających ścisłym rygorom formalnym, z innych zdań prawdziwych lub też jest aksjomatem teorii. Weryfikacja hipotez, a więc „kandydatów na twierdzenia”, odbywa się zatem w trybie rozumowań dedukcyjnych. Rozwój matematyki odbywa się jednak na drodze indukcyjnej. Rozsądne, twórcze proponowanie „kandydatów” na nowe twierdzenia sensowne nie tylko czysto formalnie, wymaga wyobraźni, intuicji, umiejętności oglądu różnych problemów z punktu widzenia „położonego wyżej” niż tylko ta dana, wyjściowa teoria. Rozwój matematyki to też, a właściwie przede wszystkim, wychodzenie poza istniejące teorie, co wymaga z reguły wchodzenia na coraz to wyższe piętra abstrakcji. Rozwój matematyki to wreszcie odpowiadanie na problemy spoza matematyki, a więc – mówiąc w wielkim skrócie – rozwój jej

zastosowań. Wybitni matematycy uzyskują wyniki wchodzące na stałe do uprawianych przez nich dziedzin matematyki, dlatego że tak właśnie budują matematykę, a dysponując wymienionymi wyżej przymiotami umieją z nich korzystać oraz charakteryzują się pasją badawczą, będąc przy tym gotowymi do pokonywania zaskakujących nieraz trudności. Takim matematykiem jest Profesor Czesław Olech jeden z najwybitniejszych przedstawicieli Krakowskiej Szkoły Równań Różniczkowych, której twórcą był profesor Tadeusz Ważewski. Profesor Czesław Olech będąc wybitnym uczonym jest też niestrudzonym organizatorem życia naukowego i ma ogromne zasługi dla matematyki polskiej w tym zakresie.

Profesor Czesław Olech urodził się w Pińczowie 22 maja 1931 roku. Studia matematyczne ukończył na UJ w roku 1954, doktorat uzyskał w Instytucie Matematycznym PAN w roku 1958, habilitował się w roku 1962, tytuł profesora nadzwyczajnego otrzymał w roku 1966, a tytuł profesora zwyczajnego w roku 1973. Jest członkiem zwyczajnym PAN (podczas kilku kadencji był członkiem prezydium PAN), członkiem czynnym PAU, członkiem Papieskiej Akademii

Nauk, Rosyjskiej Akademii Nauk, doktorem *honoris causa* Uniwersytetu Wileńskiego, członkiem honorowym Związku Czeskich i Słowackich Matematyków i Fizyków, członkiem Polskiego Towarzystwa Matematycznego (które powierzało mu wiele prestiżowych funkcji), Europejskiego Towarzystwa Matematycznego (którego był wiceprezesem w latach 1991 – 1993) i Amerykańskiego Towarzystwa Matematycznego. Międzynarodowe uznanie, jakie uzyskał Czesław Olech dzięki swym rezultatom naukowym, znalazło wyraz w licznych zaproszeniach ich Autora do prowadzenia wykładów i badań na wielu prestiżowych uniwersytetach i w wielu znanych ośrodkach naukowych Europy i Ameryki oraz do wygłaszania referatów na najpoważniejszych konferencjach i kongresach naukowych, a także w otrzymanych przezeń nagrodach naukowych i medalach, m.in. Medalu Martina Dymitrowa Bułgarskiej Akademii Nauk, Medalu Bernarda Bolzano Czechosłowackiej Akademii Nauk, Medalu im. Stefana Banacha, PAN, a także m.in. Nagrody Państwowej I stopnia. Jest odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski.

Profesor Czesław Olech w swej działalności naukowej uzyskał najważniejsze wyniki w zakresie jakościowej teorii równań różniczkowych i teorii sterowania. Niemało z nich weszło już do kanonu teorii. Wachlarz tematyczny jego zainteresowań jest jednak znacznie szerszy. Obejmuje kilka innych działów matematyki; jego prace są klasyfikowane przez *Mathematical Reviews* jako wchodzące m.in. w zakres algebry liniowej i wieloliniowej, teorii miary i całki, ogólnej teorii systemów. Uzyskał w szczególności istotne wyniki dotyczące miar wektorowych i ich zastosowań w teorii równań różniczkowych i teorii optymalnego sterowania. Zajmował się też problemami dotyczącymi bardzo ważnej hipotezy *jakobianowej*, wprowadzając przy tej okazji do literatury dla rozważanego w związku z tym równania, nazwę *równanie Ważewskiego*. W przypadku wyników Czesława Olecha nie powinno się pytać o liczby ich cytowań (a niektóre z nich są imponujące), bo pewne rezultaty są nierzadko traktowane, jako już klasyczne i nie wymagające precyzyjnych odsyłaczy. Różni autorzy nie tylko nawiązują bezpośrednio do tych wyników, ale

często wymieniają w tytułach swych prac *explicite* jego nazwisko wiążąc je z konkretnym wynikiem.

Profesor Czesław Olech jest nauczycielem oddanym misji kształcenia, a raczej przede wszystkim stymulowania rozwoju młodych adeptów matematyki. Osoby, które uzyskały doktoraty pod jego kierunkiem odnosiły i odnoszą znaczące sukcesy naukowe kontynuując dzieło swego mistrza, a pośrednio także przedłużają też oddziaływanie wspomnianej już szkoły naukowej Tadeusza Ważewskiego. W tym miejscu wypada przypomnieć i podkreślić związki Profesora Olecha z Krakowem i Uniwersytetem Jagiellońskim. Związki te miały swe początki w okresie jego studiów, a po ich ukończeniu utrwaliły się przez pracę w Oddziale Krakowskim IM PAN, oraz prowadzenie zajęć zleconych na UJ. Po przeniesieniu się do Warszawy w związku z objęciem funkcji dyrektora IM PAN, Profesor Olech nie zerwał swych ścisłych kontaktów naukowych z krakowskim ośrodkiem matematycznym. Symbolicznym wyrazem jego więzi z Krakowem jest to, że nadal jest członkiem Krakowskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Matematycznego. Wielokrotnie występował jako

recenzent w różnych przewodach i postępowaniach odbywanych przed Radą Wydziału, dawniej Matematyki Fizyki i Chemii, potem Matematyki i Fizyki UJ. Pomagał też bardzo serdecznie młodym matematykom krakowskim odbywającym staże naukowe w Warszawie, działał i działa na rzecz krakowskiego środowiska matematycznego w różnych miejscach i na różnych polach. Krakowski ośrodek matematyczny, a w szczególności grupy badaczy zajmujących się równaniami różniczkowymi, inkluzjami różniczkowymi, teorią sterowania i pokrewnymi działami matematyki mają Mu bardzo wiele do zawdzięczenia. Jego ogromne zasługi dla matematyki polskiej przejawiają się więc między innymi także w wielkich zasługach dla matematyki krakowskiej.

Profesor Olech jest wybitnym uczonym, który równocześnie nie uchylał się nigdy od pracy organizacyjnej na rzecz nauki i szeroko rozumianej edukacji. Ma w tym zakresie wielkie zasługi dla matematyki polskiej związane z tym, że pełnił z oddaniem wiele ważnych funkcji administracyjnych, w tym m.in. przez szesnaście lat dyrektora Instytutu Matematycznego PAN, obejmując następnie funkcję

przewodniczącego Rady Naukowej tego Instytutu. Był współorganizatorem Międzynarodowego Centrum Matematycznego im. Stefana Banacha. Przewodniczył Komitetowi Organizacyjnemu Międzynarodowego Kongresu Matematyków Warszawa 1982 (*International Congress of Mathematicians – Warsaw 1982*), który odbył się w Warszawie w roku 1983. Pokonanie ogromnych trudności związanych przede wszystkim z tym, że planowany termin Kongresu musiał ulec przesunięciu z roku 1982 na rok 1983 ze względu na stan wojenny w Polsce, wymagało niezwykle zaangażowania i wielkich nakładów energii. Dzięki Profesorowi Olechowi Kongres odbył się jednak – po raz pierwszy – w Polsce, co przyniosło trudne do przecenienia korzyści dla matematyków polskich. Działaniom Profesora Olecha w tym zakresie poświęcił wiele miejsca w swej, liczącej ponad 400 stron, książce *Mathematics without borders* (Springer, 1998) przedstawiającej w monograficznym ujęciu Międzynarodową Unię Matematyczną, jej sekretarz w latach 1983 – 1990, wybitny matematyk fiński Olli Lehto. Stwierdza on, że Czesław Olech musiał pokonać wiele istotnych trudności (i opisuje

najważniejsze z nich dotyczące skomplikowanych rozmów zarówno z władzami Międzynarodowej Unii Matematycznej, jak i z wieloma narodowymi gremiami matematyków) oraz podkreśla to, iż społeczność matematyczna uznała sukces Kongresu.

Autorytet uczonego, autorytet osoby, buduje się nie tylko w oparciu o osiągnięcia zawodowe, naukowe czy organizacyjne. Autorytet uzyskuje się, chyba przede wszystkim, dzięki cechom charakteru i przymiotom moralnym oraz dzięki umiejętności podchodzenia do ważnych problemów z właściwym dystansem pozwalającym na wydawanie ocen i wysnuwanie wniosków uwzględniających szeroki kontekst rozważanych spraw. Osoby o takim autorytecie obdarzane są zaufaniem środowiska. Zaufanie to wyraża się w powierzaniu im odpowiedzialnych funkcji, oficjalnych i – czasem całkiem nieoficjalnych, w trybie wyborów lub – co bywa rzadkie, ale jeśli następuje, jest bardzo znamienne – w rezultacie porozumienia, gdy osiąga się consensus. Profesor Czesław Olech obdarzany był takim zaufaniem środowiska. W szczególności był wielokrotnie wybierany do Centralnej Komisji d.s. Tytułu Naukowego

i Stopni Naukowych. Pozwolę sobie jednak powiedzieć, że znacznie bardziej znamienym wyrazem zaufania środowiska matematyków polskich było powierzenie Profesorowi Olechowi przewodniczenia Konwentu Godności Honorowych Polskiego Towarzystwa Matematycznego, a jeszcze większym, zupełnie wyjątkowym, oddanie w jego ręce sprawy zgłaszania kandydata (ewentualnie – kandydatów) na prezesa Towarzystwa. Proszono go o prowadzenie wstępnych rozmów, w trybie ustalonym tylko przez niego samego i o przedstawianie kandydata (kandydatów) Walnemu Zgromadzeniu Towarzystwa zgodnie z osobistym przeświadczeniem. Nie wykluczało to oczywiście statutowo zagwarantowanego prawa do zgłaszania ewentualnych innych kandydatów przez inne osoby lub gremia; „nieformalne” jednak powierzenie tej sprawy osobie zaufania, osobie cieszącej się niekwestionowanym autorytetem, usprawniało procedury, a rezultaty okazywały się bardzo dobre. Taki wyraz zaufania i potwierdzenia autorytetu uznać trzeba za wyjątkowy.

Decyzją Senatu Uniwersytetu Jagiellońskiego o nadaniu godności doktora *honoris causa* Profesorowi Czesławowi Olechowi wchodzi do Wspólnoty Akademickiej naszego

Uniwersytetu wybitny uczony, nauczyciel i organizator nauki,
wielce zasłużony dla nauki polskiej.

Prof. dr hab. Andrzej Pelczar